

**ТЕРНОПІЛЬСЬКА ДЕРЖАВНА ОБЛАСНА
УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА**

**ВІДДІЛ КРАЄЗНАВЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ
І БІБЛІОГРАФІЇ**

**ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ВЧЕНИЙ-ФІЗИК
БОГДАН БЛАЖКЕВИЧ
(1912-1986)**

Бібліографічний список

Тернопіль - 2000

Богдан Блажкевич (1912-1986) - видатний український вчений у галузі теорії електричних кіл. У цій ділянці фізики він зробив фундаментальні дослідження, результати яких знайшли широке застосування в народному господарстві та космічній науці. Його безсмертне ім'я засіяло ореолом слави вже на схилі його невтомного життя.

Богдан Іванович Блажкевич народився 29 серпня 1912 року у селі Суботіві Галицького району Івано-Франківської області в родині вчителів. Його батько був тут управителем місцевої школи, а мати вчителькою рукоділля. А подружились Іван Блажкевич та Іванна Бородієвич у 1911 році в селі Денисові на Тернопільщині. Власне, Іванна Бородієвич була на той час вже дебютуючою поетесою, збирачем фольклорних та етнографічних матеріалів. В її батьків у свій час жив видатний художник і письменник Корнило Устиянович (1839-1903), розмальовуючи Денисівську церкву на просьбу славного диригента і місцевого пароха Осипа Вітошинського (1838-1901).

Напевно, у 1889 році К.Устиянович намалював портрет батьків Іванни Блажкевич, тобто Омеляна Бородієвича (1844-1916) та Марії Бородієвич (1857-1890), тепер зберігається в Денисівському краєзнавчому музеї на просьбу письменниці Іванни Блажкевич. Батьки вченого були активними членами т-ва «Просвіта», що виникла в Денисові в 1870 році і належала тоді до центральної Львівської «Просвіти». Власне, засновниками денисівської «Просвіти» були Осип Вітошинський та Омелян Бородієвич. Вони відіграли вельми важливу роль у створенні славнозвісного денисівського чоловічого хору, духовного оркестру, школи диригентів, школи дяків, кооперації, товариств тверезості «Сокіл», «Січ» тощо.

Діяльність денисівського хору під орудою О.Вітошинського в останній чверті минулого століття високо оцінили Іван Франко, Михайло Павлик, Андрій Чайковський, Богдан Лепкий, Францішек Ржегорж, Григорій Головка та інші діячі культури.

Старша сестра письменниці Іванни Блажкевич Меланія Бородієвич (1882-1967) вийшла заміж за доктора-окуліста Ярослава Грушкевича, автора популярної праці «Про трахому» та інших видань з медицини, який працював у Тернополі, а з 1909 року разом з дружиною жив у Станіславі. Тут доктор Я.Грушкевич із своєю дружиною вів колосальну громадську роботу. В них була власна велика бібліотека енциклопедичних, наукових, медичних та художніх видань на різних мовах світу.

Пані Бородієвич тривалий час була головою «Союзу Українок» в Станіславі, а також провідною діячкою «Просвіти» та «Рідної школи». Була членом окружної «Ради Пласту», опікувалася військовими полоненими в роки Першої світової війни та воєнними могилами різних армій, зокрема, УСС та УГА. Залишилась цінова епістолярна спадщина Ярослава та Меланії Грушкевичів.

Старший брат Іванни Блажкевич, Остап Бородієвич (1883-1920) був сотником УГА, ветеринарним референтом при секретаріаті Військових справ УГА. Загинув у більшовицькому полоні в 1920 році.

Молодший брат письменниці Євген Бородієвич (1889-1924) - поет, перекладач, хорунжий УСС та сотник УГА, автор мемуарно-белетристичної книги «В чотирикутнику смерті» (1921), що представляє вагому історичну цінність.

Чоловік Іванни Блажкевич Іван Блажкевич (1881-1945) був управителем народних шкіл в Галичині, диригентом народних та учнівських хорів у Прошові, Купчинцях, Суботіві, Ішкові, Денисові. Популярним лектором серед населення.

Цікавим громадським діячем був його брат Ілько Блажкевич (1873-1943) Свого часу виконував обов'язки громадського писаря у Купчинцях і Денисові. Був талановитим диригентом хорових і музикальних колективів у цих селах. Найстарший брат Івана Блажкевича - Федір Блажкевич був капельмейстром полкового духового оркестру в австрійській армії та деякий час вів мішаний хор у селі Купчинцях.

Щодо самої Іванни Блажкевич (1886-1977) дружини диригента Івана Блажкевича та її сина Богдана Блажкевича - слід говорити як про видатну культурно-громадську діячку, полум'яну публіцистку та невтомну дитячу письменницю, що має понад 20 книжечок драматичних, поетичних та прозових творів та біля 500 публіцистичних статей, що друкувалися у багатьох галицьких газетах і журналах. Вона ж була організатором багатьох поетичних і молодіжних віч та фестинів у Східній Галичині, українських кооперацій, читалень «Просвіти», дитячих садків, жіночих товариств, а також товариств «Відродження». Вона ліквідує неграмотність серед місцевого населення, поринає у вир культурно-громадського життя.

В 1993 році встановлена літературна премія імені Іванни Блажкевич, а її ім'я заслужено увійшло в українські енциклопедичні та антологічні видання. Слід відзначити, що чоловік письменниці в 1914 році був мобілізований на війну в австрійську армію із села Залукви Галицького повіту, де працював директором школи. На фронті попав у російський полон і повернувся додому з далекого Туркестану аж через вісім років. Після війни Іванна Блажкевич працювала вчителем у Станіславі у школі ім.М.Шашкевича. А коли повернувся її чоловік з полону, то вони знову їдуть у своє рідне село Денисів і стають на педагогічну працю. Тут їхній здібний хлопчик Богдан успішно закінчує початкову школу, а пізніше здобуває середню освіту в Тернопільській гімназії. В гімназії бере діяльну участь у товаристві «Просвіти», у спортивних товариствах, оволодіває іноземними мовами, зокрема, німецькою, латинською, польською. Старанно вивчає математику і фізику.

Юний Богдан Блажкевич жваво цікавився книгами із денисівської читальні «Просвіти», де було немало патріотичних творів Андрія Чайковського, Богдана Лепкого, Юліана Опільського, Уласа Самчука, Романа Купчинського та інших українських письменників. У канікулярний період він брав діяльну участь у художній самодіяльності села. У Денисові у 30-х роках постійно ставились п'єси, концерти, а на релігійні та народні свята милував своєю грою духовий оркестр. Ровесники Б.Блажкевича виховувались у патріотичному українському дусі завдяки місцевій «Просвіті» та молодіжним товариствам «Луг», «Каменярь», «Пласт», «Відродження» і були великими противниками алкоголю та куріння.

Після закінчення Тернопільської гімназії йде вчитися у Львівській політехнічній інститут, щоб здобути вищу освіту.

Будучи студентом Львівської політехніки, він в рідному селі Денисові бере діяльну участь у культурному житті та в домашньому господарстві батьків, які мали 16 моргів поля, гарний сад, невелику цегельню. Окрім цього, мати Богдана Блажкевича вела солідну шкільку фруктових дерев, шовкопрядку, розводила нові породи кролів, курей, різноманітні види квітів у своєму саді, де росли яблуні, груші, сливи, вишні, горіхи, виноград тощо.

Молодий студент мусив допомагати батькам у польових роботах, особливо, у період збирання врожаю. Він допомагав їм під час жнив косити зернові культури, пізніше звозити снопи додому та обмолочувати їх на молотарці. Обмолочене зерно сам відвозив у зернові магазини, які знаходились у 30-их роках у селі Яструбові. Коли син привозив гроші за продане зерно, то батько Іван Блажкевич віддавав йому частину грошей на студентські підручники, зошити та технічне приладдя. Звісно, син був вельми радий за таку батьківську доброту і взаємне розуміння у сім'ї.

Ще студентом брав діяльну участь в електрифікації Тернополя. В 1939 році закінчує Львівський політехнічний інститут і залишається тут на викладацькій роботі по своїй спеціальності.

В 1945 році батько вченого передчасно помирає на хворобу горла. Богдан, будучи викладачем Львівського політехнічного інституту, на жнива приїжджав до матері та сестрички Дарці, щоб їм допомогти у зборі врожаю. Йому доводилось викошувати

пшеницю, ячмінь, гречку із своїх нив, щоб забезпечити матір, сестру і себе хлібом на цілий рік та значну частину зерна треба було здати на контингент державі. Так йому доводилось працювати на батьківському полі в 1945-1949 роках аж до загальної колективізації на західноукраїнських землях.

Вже будучи солідним вченим, він у 60-их і 70-их роках часто приїжджав у рідне село Денисів до своєї матусі Івонни Блажкевич, допомагав їй завжди у матеріальному відношенні та привозив свої нові наукові монографії та дослідницькі праці для письменницької бібліотеки своєї матері.

Видатний вчений Богдан Блажкевич брав теж діяльну участь у відзначенні 80-річного та 90-річного ювілеїв своєї матері-письменниці разом з представниками творчої інтелігенції та всією громадськістю села.

В політехнічному інституті він вливається у процес утвердження Львівської електротехнічної школи. В 1953 році успішно захищає кандидатську дисертацію. В 1954 році Б.Блажкевич був затверджений у вченому званні доцента кафедри теоретичної та загальної електротехніки. У цьому ж році він почав працювати по сумісництву старшим науковим працівником фізико-механічного інституту Академії Наук України, куди повністю перейшов на роботу завідуючим відділом у 1959 році.

У цьому академічному інституті найбільше розвинувся його талант як вченого. В 1961 році виходить з друку перша монографія Б.Блажкевича «Основні методи аналізу лінійних електричних кіл» у Київському академічному видавництві, яка зробила вченого досить авторитетним дослідником в наукових колах України та за її межами. Завдяки цій монографії він захищає у 1964 році звання доктора технічних наук. В 1965р. йому було присвоєно звання професора. Правда, вчений поєднував свою дослідницьку працю з педагогічною, бо вів деякі курси фізики ще тривалий час у Львівському політехнічному інституті, де виховав цілий ряд сумлінних вчених, що здобули вчені звання кандидатів та докторів наук. Лише співробітниками керованого ним відділу згаданого академічного інституту було захищено дві докторські та більше тридцяти кандидатських дисертацій. Окрім цього, Б.Блажкевич підготував дев'ять кандидатів наук для промислових підприємств Львова, Тернополя, Миколаєва. Це свідчило про його високий науковий авторитет та про тісні зв'язки з виробництвом.

До речі, із села Денисова з Львівської політехніки завдяки йому вийшло немало гарних інженерів, зокрема, Ярослав Криський, Тарас Ухач, Іван Василяк, Дмитро Косар, Марія Криський, Євген Майдан, Богдан Стиславич. Правда, два останні стали вченими і мають свої численні наукові праці з георозвідки та свої авторські свідоцтва.

В 1971 році виходить наступна монографія Б.І.Блажкевича «Топологічні методи аналізу електричних кіл» у Київському академічному видавництві «Наукова думка», що займає 316 сторінок з ілюстраціями. У цій солідній монографії викладено положення теорії графів, що використовуються при дослідженнях лінійних систем. Сумлінно розглянуто застосування теорії орієнтованих та сигнальних графів для аналізу електричних кіл. В ній особливу увагу звернуто на питання автоматизації всіх операцій, пов'язаних із застосуванням топологічних методів. Викладено принципи побудови спеціалізованих математичних машин для пошуку топологічних образів та дано алгоритми пошуку цих образів на універсальних ЦОМ.

Монографія розрахована на наукових та інженерних працівників, що працюють в галузі теоретичної та прикладної електроніки і радіотехніки, радіоелектроніки, автоматичного регулювання, а також на викладачів, аспірантів та студентів вузів відповідних спеціальностей.

В 1973 році в Львові виходить нова монографія Богдана Блажкевича «Методы анализа линейных электрических цепей с многополюсными элементами».

Тому, в журналі №4 «Наука і суспільство» за 1974 рік академік Василь Панасюк вельми високо оцінює діяльність видатного вченого Богдана Блажкевича в галузі електричного кола та члена інтеркосмосу у своїй статті «Міцність матеріалів».

В 1977 році знову ж таки в Львові у співавторстві з Н.Мачернюком виходить його книга «Метод системных графов и его применения для анализа линейных систем».

А в 1979 році Б.Блажкевич у Київському академічному видавництві «Наукова думка» знову видає монографію «Физические основы алгоритмов анализа электронных цепей».

17 червня 1976 року Богдану Блажкевичу було присвоєно почесне звання Заслуженого діяча науки України. Власне, цим званням напередодні свого славного 90-річного ювілею вельми гордилась мати вченого Іванна Омелянівна Блажкевич. Свого часу вона згадувала, що її сина Богдана Блажкевича вже у 60-річному віці хотіли забрати в один із наукових центрів Росії як провідного вченого по його профілю і присвоїти звання академіка, але він відмовився і вирішив таки залишитися в Львові та продовжувати свою наукову діяльність із своїм дослідницьким колективом. За настирливою ініціативою та при безпосередній участі видатного вченого Богдана Блажкевича було створено міжвідомче цільове науково-виробниче об'єднання «Електронпроект», науково-технічну раду, яку він очолював. Це об'єднання стало координуючим центром діяльності науково-дослідних організацій, вузів та промислових підприємств західного регіону по створенню і впровадженню в народне господарство систем автоматизованого проектування радіоелектричної апаратури.

Провідним аспектом невтомної наукової діяльності доктора технічних наук Богдана Блажкевича залишились фундаментальні дослідження в галузі науки електричних кіл. Власне, результати цих серйозних досліджень знайшли широке використання у прикладних розробках розвитку, яким він приділив велику вагу. Діапазон його наукових інтересів був надзвичайно широким. Це магнітомодуляційні датчики, апаратура аероелектророзвідки, вимірювальні перетворювачі постійного струму, термоперетворювачі та інше, що знайшли широке використання в практиці народного господарства і дали країні значний економічний ефект.

У своїх мемуарах дочка вченого Христина Блажкевич твердить: «Особливе місце в науковій діяльності Б.Блажкевича займали прикладні розробки апаратури для дослідження електричних полів в міжпланетній плазмі. Б.Блажкевич був піонером космічного приладобудування в своєму інституті, саме з його ініціативи в кінці воєнних років тут розпочато роботи в цій галузі. В значній мірі завдяки науковим розробкам, виконаним під керівництвом і безпосередній участі Богдана Івановича було досягнуто таких успіхів, якими колектив інституту гордиться і сьогодні. Розроблені вченим і його послідовниками та учнями комплекси апаратур були встановлені на космічних міжнепланетних станціях, супутниках та висотних аеростатах, зокрема, на «Інтеркосмосі-10», «Марсі-6», «Марсі-7», «Космосі-721» та використовувались в радянсько-французькому експерименті «Самбо»...».

Видатному вченому-фізику Б.Блажкевичу належить шість вагомих монографій, понад 200 наукових праць та більше 50 авторських свідоцтв. Він віддав багато сил та енергії вітчизняній науці у своїй науковій академічній корпорації та за її межами як солідний дослідник. Був членом бюро кількох наукових рад, редколегії міжвідомчих збірників, головою відповідних наукових секцій, був прикладом високого служіння вітчизняній науці та надзвичайно вимогливим до себе та своїх підлеглих.

В наші світлі дні вже при суверенній Україні Богдану Блажкевичу, як видатному вченому-фізику, безперечно, присвоїли б звання академіка. Але вчений – патріот, який безмірно любив Україну і свій народ, не дожив до цих величних радісних днів, бо помер 8 жовтня 1986 року у Львові на 75-му році життя.

Характерно, що всі свої лекції студентам, аспірантам він читав виключно українською мовою, нею він розмовляв і на вчених радах, зборах, симпозиумах, державних святах, ювілеях. Вчений багато зробив в галузі української наукової термінології на царині фізики і космонавтики.

Його ім'я заслужено увійшло в сучасні енциклопедичні видання, а його високий науковий доробок заслуговує на окреме монографічне дослідження.

Цікаві спогади про невтомного вченого Богдана Блажкевича написали його мати Іванна Блажкевич, сестра Дарія П'ятківська, дочка Христя Блажкевич, вчений-фізик Василь Заяць, інженери Степан Вайтика, Дмитро Косар, односельчанка Тетяна Шегедин та інші.

Заслуговує на увагу оповідання «Щаслива рука» (1930) Іванни Блажкевич, яка малює світлий образ малого Богдана Блажкевича...

Для глибшого ознайомлення з життям та діяльністю видатного вченого-фізика, Богдана Блажкевича, пропонуємо Вам короткий список літератури, яка знаходиться у фондах обласної універсальної наукової бібліотеки:

Блажкевич Б.І. Топологічні методи аналізу електричних кіл /АН УРСР. - Фіз.-мех. ін-т. - К.: Наук. думка, 1971. - 315с.: схеми.

Блажкевич Б.И., Погрибной В.А. Цифровые приборы комбинированного уравновешивания /АН УССР. Физ.-мех. ин-т. - К.: Наук. думка, 1973. - 124с., со схем. Библиогр. С.118-123.

Богдан Блажкевич //Хома В. А Денисів село. - Тернопіль, 1997. - С.67-68., портр.

Хома В. Видатний український вчений: До 85-річчя від дня народження Б.Блажкевича //Тернопіль вечірній. - 1998. - 17 груд. - (Імена).

Хома В. Видатний український вчений Богдан Блажкевич //Наукові записки. - Тернопіль, 1997. - Кн.2., Ч.2. - С.245-247.

Хома В. Завдячую матері:[Про І.Блажкевич та її сина вченого Б.І.Блажкевича] //Ровесник. - 1970. - 8 жовт.

Хома В. Автори: мати і син //Вільне життя. - 1972. - 12 лют.

До виходу у світ поетичної збірки письменниці та монографії вченого.

Блажкевич Богдан Іванович (28.УШ.1912) //УРЕ. - 2-е вид. - К., 1977. - Т.1. - С.489.

Іванна Блажкевич: Бібліогр. покажчик /АН Української РСР. Львів. Наук. б-ка ім.В.Стефаника. Уклад. П.Г.Баб'як, В.І.Хома. - Львів, 1980. - 45с., портр.

Блажкевич Б. - С.27, 29.

Автор

В.І.Хома

**Уклад.
бібліографії і редактор**

А.О.Ленчишин

**Відповідальний
за випуск**

В.І.Вітенко